

не тотожні. Мабуть, тому ці новели не сприймають суди, які зазвичай спираються на висновок експерта як на джерело доказів під час встановлення обставин кримінального проступку. Оновлені для забезпечення завдань дізнання умови і порядок залучення спеціаліста дають змогу сприймати результати його участі під час дізнання у вигляді документа як джерела доказів, що цілком узгоджується з положеннями ст. 84, 98 КПК України.

Отже, закладена у ст. 300 КПК України нормативна конструкція «висновок спеціаліста, що має відповідати вимогам до висновку експерта» є штучною і зайвою у доказуванні, від неї краще відмовитися. У ч. 1 ст. 298¹ КПК достатньо зазначити про таке джерело доказів, як «документи, складені спеціалістом», а вони можуть мати різну форму і назви (довідка, акт тощо).

Список використаних джерел

1. Банчук О. А., Дмитрієва І. О., Саїдова З. М., Хавронюк М. І. Реалізація нового КПК України у 2013 році (моніторинговий звіт). Київ : ФОП Москаленко О. М., 2013. 40 с.
2. Звіт щодо оцінки впровадження Кримінального процесуального кодексу України, підготовлений М. Лінгбо, Д. МакБрайдом, Е. Сванідзе в рамках проекту Ради Європи «Підтримка реформи кримінальної юстиції в Україні», що фінансується Урядом Данії / перекл. з англ. Квітень 2015. 71 с. URL: <https://rm.coe.int/168044f56b> (дата звернення: 25.02.2021).
3. Системний звіт «Зловживання повноваженнями з боку правоохоронних органів у їх стосунках з бізнесом», підготовлений Я. Грегірчаком, О. Співаком, О. Хоменком, О. Крикавським під керівництвом бізнес-омбудсмена Альгірдаса Шемени. Січень 2016. 26 с. URL: https://boi.org.ua/media/uploads/sysrep_criminal_ukr_final.pdf (дата звернення: 25.02.2021).
4. Моніторинговий звіт директорату правосуддя та кримінальної юстиції, затв. заступником Міністра юстиції України О. Банчуком 15 січня 2021 р. Київ: Мін'юст України, 2021. 541 с.; URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2021/01/19/20210119145116-22.pdf> (дата звернення: 25.02.2021).
5. Погребняк С. П. Вимоги до нормативно-правових актів, які випливають з принципу правової визначеності // Вісник Академії правових наук України. 2005. № 3 (42). С. 42—53.

І. В. Богданюк,

кандидат юридичних наук, старший дослідник, завідувач лабораторії
ННЦ «ІСЕ ім. Засл. професора М.С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4782-9986>, e-mail: bogdanyuk.hniise@gmail.com

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ

Анотація. Проаналізовано особливості екологічних правопорушень проти довкілля, їх вплив на стан екологічної безпеки як важливої складової національної безпеки держави. Визначено основні аспекти методологічного та методичного адміністративно-правового забезпечення судових екологічних експертиз з урахуванням вимог євроінтеграції та реформування судової та судово-експертної системи.

Ключові слова: судова експертиза, екологічна безпека, судова реформа, адміністративне право.

Abstract. The report analyzes features of environmental offenses against the environment, their impact on the state of environmental security as an important component of national security. The current state and features of forensic environmental research and examinations are discussed. Main aspects of methodological and methodical administrative and legal support of forensic environmental examinations are identified, taking into account the requirements of European integration and reform of the judicial and forensic expert systems.

Keywords: forensic examination, environmental safety, judicial reform, administrative law.

Аннотация. Проанализированы особенности экологических правонарушений против окружающей среды, их влияние на состояние экологической безопасности как важной составляющей национальной безопасности государства. Определены основные аспекты методологического и методического административно-правового обеспечения судебных экологических экспертиз с учётом требований евроинтеграции и реформирования судебной и судебно-экспертной системы.

Ключевые слова: судебная экспертиза, экологическая безопасность, судебная реформа, административное право.

У сучасному світі сталий розвиток України неможливий без забезпечення у повному обсязі усіх складових Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020, однією з яких є екологічна безпека (зокрема, безпека середовища життєдіяльності людини).

Суттєвим чинником, що впливає на стан екологічної безпеки, є правопорушення проти довкілля. Усебічне, повне та об'єктивне дослідження впродовж досудового розслідування та судового розгляду обставин скоєння кримінальних та адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища, відшкодування в повному обсязі збитків та усунення нанесеної шкоди значною мірою мають сприяти підвищенню якості довкілля, зменшенню негативного впливу його стану на екологічну безпеку як одну з важливих складових національної безпеки України.

Безумовно, упродовж здійснення досудового розслідування та судового розгляду справ щодо правопорушень проти довкілля важливу роль відіграють судові екологічні експертизи, висновки яких здебільшого є основним доказом і враховуються під час ухвалення судових рішень.

Аналіз матеріалів адміністративних та кримінальних проваджень щодо правопорушень проти довкілля свідчить, що їх виникнення і наслідки та реакція суспільства мають соціально-економічні

й еколого-психологічні аспекти. В екологічних конфліктах, основою яких є правопорушення проти довкілля, беруть участь різні органи державної влади, адміністративні органи, підприємства й організації різних форм власності та підпорядкування, фізичні особи. Особливістю судових справ щодо правопорушень проти довкілля є те, що в судовому розгляді здебільшого бере участь громадськість, а судові процеси та судові рішення викликають широкий соціальний і суспільний резонанс. Ці обставини надають судовим екологічним експертизам публічного характеру, підвищують вимоги до їх процесуальної, методологічної й організаційно-методичної якості.

На фоні об'єктивної інформації щодо дійсного погіршення стану довкілля та негативного впливу останнього на якість життя та здоров'я людей доволі часто розповсюджують і використовують спекулятивну та недостовірну інформацію. Сукупність такої інформації породжує у людей екологічну фобію, яка трансформується у безумовне, неаргументоване заперечення позитивної реальної інформації щодо будь-якого виробництва, якщо воно знаходиться поруч. Наявність цього фактору суттєво збільшує публічне значення висновків судових екологічних експертиз.

Така екологічна фобія створює сприятливі умови для екологічного рейдерства, недобросовісної конкуренції та інших кримінальних правопорушень. Причому ці дії цілеспрямовано маскують під зрозумілими людям екологічними гаслами.

У таких умовах судова екологічна експертиза в разі об'єктивного та неупередженого розгляду правопорушення проти довкілля в судовому процесі відіграє визначальну роль у прийнятті законного й обґрунтованого судового рішення.

Аналіз вітчизняних наукових досліджень з обраної тематики свідчить про відсутність фундаментальних досліджень проблем адміністративно-правового забезпечення судових екологічних експертиз. На нашу думку, це пояснюється тим, що наукові дослідження загальних проблем судових експертиз традиційно базуються переважно на досягненнях юридичної науки з використанням обмежених вузькоспеціальних знань у галузі відповідних природничих та технічних наук і технологій, а також на результатах спеціальних технічних методик досліджень обставин і доказів скоєння правопорушення.

Зазвичай правопорушення проти довкілля мають комплексний характер. Для повного та всебічного встановлення усіх обставин екологічних правопорушень судові екологічні експертизи вимагають глибокого знання

й аргументованого використання в експертному дослідженні досягнень не тільки юридичних, а й природничих, технічних і соціальних наук, на положеннях яких ґрунтуються правила екологічної безпеки та формуються організаційно-технічні й технологічні заходи з охорони довкілля. Це є однією з суттєвих особливостей судових екологічних експертиз.

Висновки судових екологічних експертиз повинні бути методологічно та методично переконливими, базуватися на глибокому знанні та бездоганному вмінні по-слугувуватися відповідними законодавчими актами, нормативно-правовими та нормативно-технічними документами. Необхідно добре знати основні природоохоронні технології, сучасне екологічне технологічне обладнання й устаткування.

Усі ці аспекти значно відрізняють судові екологічні експертизи та дослідження від решти видів судових експертиз.

Сьогодні в Україні відбувається реорганізація та реформування законодавства, судової та судово-експертної систем, нормативно-правового й нормативно-технічного забезпечення екологічної безпеки. Триває процес євроінтеграції, який вимагає терміново апроксимувати українське екологічне законодавство до екологічного права ЄС. Це призводить до принципової зміни порядків формування, прийняття та змісту всіх законодавчих і підзаконних нормативних актів та технічних стандартів. Значно зростає роль громадськості у прийнятті екологічних рішень, запроваджується децентралізація та посилюється роль місцевого самоврядування.

Наведене вище відбувається на тлі глобалізації екологічних проблем захисту довкілля, виснаженості світових невідновлюваних природних ресурсів, змін клімату, численних локальних військових конфліктів тощо. Адекватна відповідь на ці екологічні виклики ускладнюється необхідністю термінового вирішення внутрішніх проблем екологічної безпеки, викликаних специфікою соціально-економічного та політичного стану держави й історичних особливостей його розвитку.

У цих умовах адміністративно-правове забезпечення судових екологічних експертиз, що є системою правових та адміністративно-організаційних заходів, які забезпечують державне регулювання судових екологічних досліджень та експертиз, на нашу думку, може відіграти визначну роль у забезпеченні екологічної безпеки держави. Відповідно, належне правове забезпечення зазначеної діяльності має стати запорукою неупередженого та об'єктивного судочинства, що, безумовно, сприятиме зменшенню правопорушень проти довкілля.